

BEVEZETŐ

Már régóta és különös előszeretettel foglalkoztam a dákmagyar terület őstörténeti-régészeti kutatásával. Gyűjtő munkámmal eredményt értem el, amelyet jelentősnek és fontosnak vélek. Ennek dacára aligha szántam volna rá magam néprajzi megfigyeléseimnek önálló munkában való kiadására, ha erre HUNFALVY PÁL valahogy rá nem kényszerít és HERRMANN ANTAL professzor fel nem biztat. Ugyanis mindketten szorgalmazták, hogy a Budapesti Néprajzi Társaság szaklapjának hasábjain jelentessek meg egy ős-néprajzi tanulmányt, amely tekintettel van Hazánk nemzetiségi adottságaira és egyben mindenki számára hozzáférhető lehessen.

Ezt a tanulmányt most minden tartalmi és sorrendi változás nélkül német nyelven is közzéadom, mert meggyőződésem szerint az abban rejlő adatok a külföldi olvasókat is érdekelheti. Ehhez hozzájárult még egy másik ok is, amely arra ösztökélt, hogy munkámat szélesebb érdeklődő köröknek is bemutassam.

Már tíz éve, hogy megkezdtem egy részletesebb tanulmányomat, hogy az általam elért eredményeket bemutassam és átfogó formában közzétegyem. Bármennyire is igyekeztem azonban e tekintetben, hogy dolgozatomat nyomdakészre feldolgozzam, erre mostanáig hosszantartó és súlyos betegségem miatt képtelen voltam. A betegséget tanulmányom kapcsolópontjainak erőltetett kutatásai során szereztem és következtében munkám éveken át nehézzé, sőt többször lehetetlenné vált.

Igy csak most készült el tanulmányom nyomdakészen és így az olvasóközönségnek most már bemutatathatom az általam megfigyelt néprajzi analógiák révén az összegyűjtött anyagot, régészeti kutatásaim eredményeit, amelyek jelen munkám tartalmát, célját és törekvéseim okát is megmagyarázzák.

Jelen dolgozatom kiadására különösképpen az ösztökélt, hogy ős-néprajzi megfigyeléseim annyi meglepő ujdonságra és tényekre mutattak rá, annyi új adat bukkant fel kutatásaim során, amelyek a Hazánkat illető helyi, vallásfejlődés formáira vonatkoznak és amelyek egyben nemzetközi vonalon is számottevők lehetnek.

A szakköröket pedig arra kérem, hogy jóindulattal tekintsenek el a tudományos kutatások terén jelentkező esetleges gyakorlatlanságot és eredményeimen mutatkozó megfogalmazások fogytékosságaitól.

Szászváros, 1894.

az író

SUMÉR NYOMOK ERDÉLYBEN

Ahogy a nyelvész, hajdani, már kihalt, de írást ismerő nomád népek hátrahagyott feljegyzéseiben szereplő hegy-, völgy- és folyónevekből meg tudja állapítani az eltűnt népnek letelepedési helyeit, hasonló módon egy másik tudomány ág képviselője, a régész a megmaradt kulturemlékek alapján, amelyek az eltűnt ős-lakók után maradtak, ezeknek gondolkozásmódját, vallási fogalmait, rituális szokásait és általánosságban kulturszínvonalát felismerheti.

Ezért talán nem érdektelen, hogy jó néhány "néma évkönyv" alapján Hazánk őslakóinak társadalmáról a birtokomat képező gyűjteményből hasonló tanulmányt írok. Nálunk az ilyen kérdésekkel különben is sohasem, vagy csak alig-alig vették figyelembe, illetőleg fel sem vetődött a kérdés, hogy a helyi ősnépek kultúrája és a mai népies kultúra közt volt-e, van-e valamiféle összefüggés.

A Szászváros melletti - Hunyad-megye - Tordos őstörténeti lelőhelyen 1875 szeptemberében kezdtem el kutatásaimat. A jelzett idő óta szakadatlanul folytatott feltárások és a leletek kulturális kapcsolatainak felderítése azóta több ezer lelettárgyat eredményeztek. Ezek az adatok arra fontos és rendkívüli megállapításra vezettek, hogy joggal feltételezhettem, miszerint a tordosi őslakók a trák eredetű gétákhoz, helyesebben magukhoz a dákokhoz tartoztak, akikről Florus, Curtius és mások írtak és akik a ro-

kon kelta népekkel együtt a Herodotos által említett Maris, azaz Maros-folyó mentén megtelepedett Agathyrsek (ugyancsak trák eredetű nép!) közelében szálltak meg, hiszen vándorlásuk időpontja szintén egybe esik.

Ha az Agathyrst nevet germán szónak venném, fordítsa "óriás szörnyet" vagy "ijesztő szörnyet" jelentene az - Agi, ahd, noí = "ijedelem" és "thurs" = "óriás". Ha azonban magyarból vezetném le a jelzett szót, akkor "Agatörzsé"-nek fordítanám. (:Az író a "Schrecjenriese" német szót használja. Fordító megjegyzése!)

Nem célokom, hogy állításaim alátámasztására a dáciai őslakókra vonatkozó összes régészeti összehasonlításokkal kapcsolatos következtetéseimet bemutassam. Sem az, hogy a rendelkezésünkre álló ógörög és római irodalmi anyag minden trákokra vonatkozó feljegyzéseit leírjam, vagy akár az akkori Dácia kultúráját minden részletében ismertessem, hogy ily módon bizonyítsam, mintha gyűjteményem egyes példányaiban azt a kultúrát ismertem volna fel, mely az ősi babiloni kultúrelemekből keletkezett, Szíriában tovább fejlődött az egyiptomi művészet hatása révén, majd hasonlóvá lett a trójai trák kultúrához és megelőzte a régészek által elfogadott gall-kelta, görög-római műveltségeket. Célokom csupán az lehet, hogy rámutassak néhány ősrégészeti adatra, amelyek az itteni ősi népeknek néprajzában kialakult jellemzőire azok hitvilágában és a mai is kimutatható, a mai modern népek életében is szerepetjátszó visszatükröződéseire. Hiszen kétségtelen, hogy a mai élő népeknél az ősnépekkel való érintkezés ősi nyomai a tradicionális szokásokban, a néplélek alapelemeiben is kimutathatók.

Az emberiség az azonos érzetek megjelölésére egyforma és azonos jeleket használ. A nyelvhatárok azonban nem szabtak határt a vándorlások folyamán ezeknek a megjelöléseknek. Ezek a jelek, az ősi Babilon hitelvei az ottani sumér-akkád népnél már meg voltak és még ma is, majd 6000 év után csodálatos módon az

árja népek etimológiáiban és szokásaiban is éppen úgy megtalálhatóak, mint a pelasgok-hellének és a római-etruszkoknál, akiknek vallási felfogása sokban egyezik. A gyűjteményemben szereplő szimbolikus kulturtárgyak határozottan bizonyítják ezt az állítást és egyben tökéletesen azonosak a Schliemann által Kis Ázsiában, Hissarlikban talált trójai leletekkel, ahol köztudomás szerint az ugyancsak trák eredetű Priamos népe élt.

Babilon-Assziri írásjeleit, vallását és kultuszának istentiszteleti cselekményei bemutatott szokásait és az ezekkel kapcsolatos szimbolikus tárgyakat agyagból, féldrágakövekből készített hengerekbe vésett képeink ábrázolták. Ezeket a hengereket, akár csak fontos alapítóokmányokat, aztán letétbe helyezték monumentális középületeikbe, vagy templomaikba, vagy pedig mint a rontószellemeket elűző varázstárgyakat beásta házuk küszöbébe. Ezek a hengereken szereplő jeleket aztán bevették ékszereikbe, háttárgyaikba és bronztárgyaikba, valamint domborműszerű díszítésekbe is.

A birtokomban lévő, hasonló jellegű szertartási-, kultusz-tárgyak jelentik gyűjteményem különleges értékét. Ezek elsősorban a vallási fogalmakat kifejező képekkel ábrázoló tárgyak, melyek teljesen egyeznek a sumér-akkád és trójai papok nyelvét jelentő feliratokkal és hiero-ideogramokkal. Gyűjteményem "agyag" könyvtárában ezek a képrészek fellelhetők az apró, vallásos jellegű tárgyakon, bálványocskákon és más rituális figurácskákon, de főként a lapos és kb. 6-8 centiméter átmérőjű agyagkorongokon. Ezeket sima oldalukon a planétakultusz ábrái díszítik bevéssé úgy, hogy a babiloniai és trójai analóg szimbolikus írásmód, valamint a dák régiségek azonos megfigyeltési metódusok alkalmazásával azonos eredményeket fognak nyújtani.

A "Mikro-Pantheon"-ban szereplő eddig ismeretlen istenségek bálványocskáik azokra vezethetők vissza, akik Babilon Theogóniájában és Mitológiájában szerepelnek.

Még inkább vonatkozik ez a kultusszal kapcsolatos lelete-

imre, mivel ezek teljesen elfogadhatóan és érthetően adják meg a babilon-asszír hengereken szereplő ábrák, vésetek, jelek stb. eddig ismeretlen jelentését és értelmezését.

Most, mikor a nyelvészek a szkitha-szarmata és az ezekhez közelálló trák-géta-dák nyelvemlékekből igyekeznek az akkád típust bizonyítani (:Nagy Géza "Ethnographia" 1890, 9-10. sz.) igen fontosnak tartom, hogy az általam megjelölt jelentős tárgyi-adatok valóban bizonyítsák és kimutassák e nyelvemlékek akkád eredetét és típusát.

Ovidius az általa beszélt géta nyelvet azonosnak tartja a szarmatákéval és Herodotos szerint a szarmaták valamilyen szkíta nyelven beszéltek. Gróf Kuun Géza szerint a "szkita" szónak nem néprajzi, hanem kulturális a jelentése. Ezért egyes történészek, az agathyrszeket, kazárokat, avarokat, az uz-kunokat, törökös hunokat, bessenyőket, dákokat, gétákat, szákokat, szarmatákat, járszokat és massagétákat a szkita népcsaládhoz sorolják, többen viszont a trák törzsbe tartozó népnek tekintik. A vándorló törzseket a perzsák szakáknak, a babiloniaiak viszont gimirrei-nek, míg a görögök "skytho-skolot"-oknak nevezték. Sőt, Mortmann a "trák" és "szák" formákat egy kalap alá veszi. A kelta skolot, vagy pontusi szkita fogalmat viszont többen a szanszkrit "Kalas" = fekete szóból eredeztetik, tehát a kelta, skolot = sötét, fekete, vagyis a turáni faj egyik ágára vezethető vissza. Ezek - egyesek véleménye szerint - valamely germán törzsszel keveredtek, elárjásodtak, és belőlük származott volna a szőke, gall (elrómaisodott) kelta nép. Szerintük a germánok a keltákat "Walch"-nak, azaz idegennek nevezték. A görögök ezeket a "kelta-szkitákat" állítólag az agathyrs név alatt ismerték volna. Hogy mennyire eltérők a vélemények, megemlítjük Fressl felfogását, aki a germánokat a "szák-szkita turániakból" származtatja, akikhez hozzásorolja a trákokat is, viszont Müllenhoff a szkitákat az árja népcsalád iráni törzsének tekinti.

A sumir-akkád törzse az ural-altáji népcsalád,

nak és a finnugor és a török-tatár népek között helyezkedett el. Így fordulhatott elő, hogy a magyar nyelvben az ismert francia ősrégész, Sayous szerint, sok akkád szó fordul elő. (1) A turáni fajtát illetően bennünket első sorban e fajnak négy ága érdekel: a távolkeleti mongolid mandzsurok, a nagy területen szétszórott turkó-tatárok, az északon élő szamojédek és a ugoros finnek. Hogy e négy fajta közül melyikhez áll legközelebb a sumer-akkád törzs azt döntsék el a szaktudósok. Annyi azonban bizonyos, hogy közelebb állnak a keletindiai dravidákhoz, mint a törökökhöz, vagy az u. n. finnugorokhoz.

Ami a sumero-akkád ékiratos szövegekben Sayous szerint előforduló magyar szavakat illeti, hozzáfűzhetem még, hogy Lukácsy Kristóf "A magyarok őselei" című munkájában, amelyet eddig ismeretlen örmény források alapján írt, a következőket mondja: "A tudós világ, különösen a magyar tudósok figyelmét elkerülte, hogy a magyarságot valamikor chus-nak, chusán-nak, kusitának nevezték és települési helyei a Káspi-tótól Indiáig és a perzsa határkerületektől a nagy kínai sívótagig terültek el. A chus vagy Chorasán név ismeretes volt az Oxuson-tuli részekben (=Turán) míg az innen-ső részeknek Irán volt a neve és az egész nagy területet "Aria"-nak hívták... Arról is ír, hogy latin és görög geográfusok és történetírók ezeknek a vidékeknek a lakóit dahoknak, massagétáknak és szkitáknak nevezték, akinek utódjai az örmény kutfők - köztük Mar Ibas Katina - szerint a pártusok, kusiták, kus-hunok = magyarok voltak, akik, bár különböző néven emlékeznek meg róluk, azonos nyelvűek és nemzetséguiek voltak.

Az V. évszázadban megszűnik a szkita név és helyette a hun, de egész különlegesen a az euthalita, vagy fehér-hun (2) jelenik meg. Egy XIII. századi örmény földrajzíró, Vartán, megemlíti, hogy a Volga és a szkitiai Imaus-hegység között, Szkitiában, Turkia is ismert volt és az ott élő, barbár, már letelepedett népek

között az euthaliták is ott laktak. Ezt az adatot ő összefüggésbe hozza az Oxus körüli euthalitákkal, cidaritákkal vagyis keleti hunokkal és kusitákkal, hogy őket Attila hunjaitól megkülönböztesse.

Maspero a kusitákat és a sémi népeket rokonnak tartja: e-me népek Babilónia határain éltek és hazájukból, mely az Oxus vidékén terült el, a vízözön miatt elkerültek Örményországba, az Arrarát-hegy lábához, a Tigris felsőfolyása, az Eufrátes és Kyros közé.

A legbátrabb kusita törzsek, Maspero szerint, Arábia és Perzsia területein áthaladva a Nilus-mentén telepedtek le. Így terjedt el a kusita fajta a Gangesz és a Nilus között, illetőleg a Görög-tenger és az Indiai óceán között. A kusiták három fő törzse ezután a Perzsa öböl partjaitól a Tigris keleti partjáiig Kossaos név alatt élt, míg egy másik részük Chaldeus néven az Eufrátesz és a Tigris között telepedett meg, sőt E. Meyer szerint Babilónia északi, Kus-Meluchá-nak nevezett részeket is betöltötték.

Egy harmadik ága a kisitáknak a Földközi tenger partjain telepedett le (pelasgok, ionok) és állítólag ezekhez tartoztak volna a főníciaiak is.

Sayous hipotézise szerint a babilóniai bolygók hetes száma amely őseinknél oly fontos szerepet játszott, pl. a hét törzs, hét vezér, hazánk erdélyi részén a hét hegy és hét "szék"-vagyis kormányozási kerület. Dr. Szendrey János szerint a mai Anglia legősibb lakói a szkítákkal rokon nép volt, ősi cimerükben hét oroszlán látható, melyek a hét törzs-vezérre vonatkozhattak. Ezek az oroszlánok még ma is megtalálhatók az angol cimerekben. Őseink napkultusza is erre a babilóniai bolygó-kultuszra vezethető vissza.

Az árja népek őshazáját sokan a Hindukus-hegység lábaihoz helyezik, mások viszont a Pamír magas fensíkot tekintik annak, ahonnan az árja faj szétszóruló vándorlása során összekeveredett az ural-altáji népekkel s ugyanekkor zajlottak le a turáni és sémi fajok közti kölcsönhatások is. A szanszkrit az árja, a zend az airja és az ó-perzsa az arya szavakkal jelölte az indiai, méd és a perzsa előkelőket, illetve nevüket, ellentétben az indiai bennszülöt-

tekkal a sudrákkal és dravidákkal, valamint a perzsa határmenti nomád turániakkal.

Több antropológus azt állítja, hogy mivel Trácia ősi neve ugyancsak "Aria" volt, feltételezhető, hogy az árják Európa őslakói voltak - mivel meleg éghajlat alatt szerintök szőke népek nem fejlődhetek ki - s úgy vélik ennek nyomán, hogy az árja népekből - csője csak Európa lehetett és nem Ázsia. Ebből több nyelvész azt a következtetést vonta le, hogy a skandináviai ősgermánok adták egész Európának a bronzkésztés művészetét és a velejáró magas kultúrát. Fressl tudós a német és skandináv germánokat a legősibb korszakban a szkíták és trákok levált ágainak tekinti, Grimm Jakab pedig már régen azt állította, hogy a trákok a germánok ősei. Ha azonban Európa lenne a műveltség őshazája, akkor a skandináv és orosz föld ősrégészeti kultúrái szolgáltatták volna Babilónia vidékéről a K. e. 3500 éves ékirás ősiszímait és ezen ősi írások hasonmásait én nem Erdély földjén, az ősi trákok lakta vidéken, Tordoson találtam volna meg, mint az a későbbiekben bizonyítani fogom.

Néprajzi adataim kivétel nélkül ellentmondanak Grimm, Fressl stb. érveinek. A német antropológusok 1890-ben tartott kongresszusán ugyanis Schaafhausen megállapította, hogy a különböző fajok keletkezése a kultúra terméke, amelyre éghajlati viszonyok különféle hatást gyakoroltak. Az árják szőke haja ugyanis nem bizonyíték ősi, származásihelyükre, mert pl. az északafrikai kablok is szőkek. A palesztinai kanaaniták haja is több esetben szőke, hasonlóan áll a helyzet Egiptomban is, ahol a libiai ősi falfestmények szőke és fekete hajú lakókat örökítettek meg.

Perzsia és Irán magas fennsíkjaiban, az árják őshazájában az ottani utódaik közül a kurdok még ma is szőkek és gróf Kuun Géza szerint Kelet Turkesztán őslakóiból származó és ma is élő u. n. maksin nép vörös hajú és kékszemű és valószínűnek látszik, hogy az ugyancsak vörös hajú és kékszemű szaka népnek az utódai.

A babilóniai himnuszok szintén tesznek említést világos

és barnabőrű őslakókról, akikre vonatkozólag Berossus annyit említ meg, hogy ezek bár nagyszámu, különböző törzsekből állnak, de fölöttük csupán két törzs uralkodott, nevezetesen a kusiták két ága a sumero-akkádok és a sémi-asszur fajta. Ez utóbbiak Arábi sivatagjaiból hatoltak be Észak-Babilóniába, Kasdu és Kaldu-Káld név alatt és amely törzsek még mielőtt az akkádokban felszívódhattak volna, Asszíria alapítói lettek.

Nimród - Kus fia - babilóniai dinasztiaját kanaaneusi uralkodóknak is nevezték. Halévy tagadja azt, hogy létezett valaha is egy sumer-akkád nyelv és Opperttel, valamint az őt követő többséggel ellentétben a babilóniai kulturát kizárólag semítának nevezi.

Latham, Benfey, Cuno, Schrader és sokan mások természet-tudományi és nyelvészeti adataik alapján az árja népeket mind Európából származtatják és még a szanszkrit nyelv és mitológia Ázsiából való származását a fenti hipotézissel kapcsolatban is kétségbe vonják. Ezzel szemben a legtöbben az árják őshazáját a mai Perzsa, Irán és Afgán területre helyezik és úgy vélik, hogy egy részük K. e. 300 körül vándorolt Indiába és egy másik részük Európát választotta hazájának.

Az amerikai és francia régészeknek van egy jelentős és a magyarokat közelebbről is érdeklő elgondolásuk, mely szerint amikor a Közép Ázsia hunjai Hiong-Mi K. e. 300 körül fenyegették a Kinai Császárságot és attól hosszantartó harcok után vereséget szenvedtek, egy része e hunoknak a Behring-szoros felé vonult és Amerikában alapított hazát magának.

Hasonló elgondolások és analóg következtetések néha csodálatos módon egyazon eredményt adnak. Ezt mutatja egy Oaxacából, Mexiko köztársaságból érkezett levél, melyet egy magyar honfitársunk írt. A neve: Bánó Jenő, aki a mexikói indiánok ősi szokásairól írt, mert azok ahogyan közli, szeretett hazájára utalnak. Bánó spanyol feljegyzésekben kutatott és ezekben órisági meglepetésére sok olyan felfedezést tett, amelyek a toltékok és előde-

ik régebbi szokásairól írtak és amely igen régi adatok szerint önkéntelenül is arra a feltevésre kényszerítették őt: vajon nem származhattak-e a régi mexikóiak és a magyarok egy azon őshazából?

Az, hogy a mexikói és Közép Amerika-i indiánok ősei legnagyobb részt Ázsiából származtak, ez ma már kétségtelen, az amerikai tudósok is így mondják. A magey - növényből készült papiruszon még meglévő azték okmányok bizonyítják, hogy a toltéknép bevándorló volt. Ezzel kapcsolatban a következőket írja Bánó levele: "az aztékok ősei a toltékok és azoknak elődei, kiket azonban névleg nem ismerünk, a hagyományok szerint Ázsiából érkeztek Amerikába a Behring-tengerszoroson át és a már itt élő, vad északamerikai népek (akiktől a mai északamerikai indiánok származnak) dél felé szorították őket, mignem az Anahuac vidékére érkeztek, hol azután Mexikót és Közép Amerika néhány államát alapították. Azokra a feltűnő hasonlóságokra kell gondolnom, melyeket a mexikói és a magyar ősi szokások között összefüggésként láthatunk. Pl. az északról bevándorló anahuaci, mexikói területre érkező toltékok hét vezér felsőbbbségét ismerték el, akik közül a legvitézebbet és legbölcsebbet választották meg fejedelmüknek. Ez a fejedelem aztán őse lett minden későbbi tolték vezérnek, mint magyarságunk történetében az Árpád-ház. A vérszerződés ismeretes volt előttük, ugyan olyan szertartásokkal, mint aminők nálunk voltak ismeretesek karjukból vért csöpögtettek egy edénybe és azt közösen itták ki. Tisztelték a Seregek Urát, a Hadurat és szokásban volt náluk az áldozatfelajánlás. Éppen úgy, mint nálunk, a mexikóiaknál is kedvelt dolog volt a melankólikus zene és a tánc sőt még ma is az és melódiáik és zenéjük tipusa

nagyon hasonlít a magyar zenéhez és szinte azt mondhatnánk, dalaikat hallgatva, mintha ők is "sirva vigadnának" és az ősrégi romok közt csodálkózva hallgatja az ember a mélabus magyar motivumokat. A mi gyors-csárdásunkat az indiánok "iarabe"-nek nevezik, vagy "petenerá"-nak; gyors, pattogó és ha a párok tánc közben forognak, a táncosnők körül lejtnek, míg azok kedveskedő negédeskedéssel el-el távolodnak párjuktól, hogy aztán még nagyobb kedveskedéssel térjenek vissza hozzájuk. A házasság az aztékoknál szent volt, aki elle vétett, a törvény ereje szerint halállal bünhődött az anya, mint a család legfontosabb tagja, kiváltságos tiszteletnek örvendett.

Bánó úgy tartja, hogy a mexikóiak ránk magyarokra nézve nagyon érdekesek és kíváncsún tartja, hogy alaposan tanulmányozzuk és ismerjük meg történelmüket. Különösen azok részére lenne ez fontos az aztékok, illetve toltékok írott okmányait tanulmányozni, akik a magyarság őstörténetének felderítését tűzték ki célul maguk elé.

Podhorszky Lajos azt állítja, hogy az ősi perui nép turáni eredetű és azon dolgozott, hogy a magyarság és az őspanyelvének gyökereit összehasonlitsa. Ugyancsak érdekes a külföldi tudósok ama törekvése, hogy bizonyítsák, miszerint az ősi ibérek és baszkok nem a mai Spanyolország vagy Dél-Franciaország őslakói voltak, akiket az árja népek szorítottak mai lakhelyeikre, hanem afrikai rajokról van szó, mint a japydok, ósitáliaiak, ligurok és etruszkok esetében. E-gészen önálló véleményt képvisel Stickel, aki őket sémi fajúaknak tartja, vagy legalább is nyelvüket ettől a néptől eredezteti. Corssen viszont az indogermánok közé sorolja őket, míg Decke a magyarsággal igyekszik az etruszkokat kapcsolatba hozni. Azt a csodálatos jelenséget is észrevette a tudós világ, hogy az etrusz-

kok rituális szokásai a babilóniai vallási ceremóniákban is felfedezhetők. Ha ehhez hozzáfűzzük, hogy más régészek feltételezései szerint Görögország őslakói, a tengerjáró pelazgok, sémi fajú vándornépek lehettek (Heinrich Brigsch szerint filiszteusok lettek volna, mert az ő fordításában a "plisti" szó "kóbor rablót" jelent), fel kell tételeznünk, hogy Ninive "sémitái" beletartoztak a nagy turáni népcsaládba - a citált tudós szerint -, mint azt sokan más tudósok is vélik.

Ami az u. n. "semi-pelazg hipotézist" illeti, szeretném megjegyezni, hogy a sémi típus egy Krétából származó ősrégi bronztáblán valóban felismerhető. Mózes-könyvében ugyanis említés történik "Javán" fiairól és azok családjairól, akik egymás között megosztottnak a görögországi "nem sémi" szigetek és Kisázsia területén (ez volt az ifjabb törzs!), míg az öregebbik törzse Javánnak Keleten maradt. Ezért kapta aztán a hellén néptörzs és a tenger az "i on" nevet.

Bár leleteim főleg a trák kulturát bizonyítják, nemcsak kizárólag magyar vonatkozásaik miatt érdekesek, hanem távolabbi értelemben európai szempontok miatt is, mert arra is rávilágítanak, hogy hol keressük az ősrégi európai kultúra bölcsőjét, magában Európában, avagy Ázsiában, ahogy korábban és általánosan vélik. Annyi azonban mindenesetre bizonyos, hogy az Eufrátesz és Tigris partjain korábban alakultak meg az államok, mint Európa déli félszigetein, ámbar Ázsiát és Európát egyazon világrésznek lehetne tekinteni.

Míg Európa minden szögletében élnek népek, ez nem vonatkozik Ázsiára, mert ennek a földrésznek a belseje sokhelyütt egészen kihalt, bár elegendő bizonyíték van arra, hogy e területek is lakottak voltak valaha. Ceylon és Madagaszkár szigetek állat- és növényvilágának formái feltűnő hasonlatosságot mutatnak egymás közt, míg ugyanakkor a szigetekkel szomszédos keletindiai és afrikai partokon ily méretű hasonlóság nem található. Ebből sokan arra következtettek, hogy a két nevezett sziget egy korábban el-

süllyedt földrész maradványai lehetnek s a földrészt Lemuriának nevezték. Sokan úgy hitték, hogy ez a föld volt tulajdonképpen az emberiség bölcsője, a hajdani Paradicsom.

Gróf Kuun Géza szerint a kelet-irániak és az indo-árják őshazája csak Ázsia lehetett, vagy a Pamir fennsíkja, vagy a Káspi tótól délre eső vidékeken. Kelet-Turkesztánban a tádzsik, a közep laxartsnél a szártok a maradékai azon vidékek ősi, iráni lakosságának és valamikor a Pamirtól keletre fekvő vidékeken, a Tarim-folyónál lévő hajdani virágzó városokat talán ezek a népek alapították. A Tien-Shantól délre és ennek a hegységnek a vonulataiban lévő sivatagok, mint a Chotan, Aksu, valamint a Lob-nor tó között - ez a hír járja - hogy valamikor 23 hatalmas város létezett. (3) Az itt feltárt sírok egyikében egy lovával együtt eltemetett férfi sirt találtak.

0 0 0

Babilon volt az az ősi föld - az anyaföld - amelynek a kulturáját az Európában is megtelepedő sumer törzsek terjesztették. Különben nem lenne lehetséges, hogy ezeken a vidékeken az eddigi trák települések területén annyi félreismerhetetlenül babilóniai eredetű és vallási vonatkozású lelet bukkan fel, amelyek származása igazolható. Ez a sumer civilizáció a világ legrégebbi kulturája volt, régebbi, mint az egiptomi, mert Sirgulla királyainak a feliratai K. e. 2700-ig vezethetők vissza. (4) Mig a sumer nép ezt az ősi kulturát megteremtette, rokontörzsei, a mai töröktartár népek elődei, Belső Ázsiában nomadizáltak. (5) Már az ismeretes történelmi időkben egyik törzsük, mint hódító nép, fel is vette az Izlám sémi kulturáját anélkül, hogy sejtette volna, hogy az ősei, a türk-tatárok, voltak valaha a néhai Babilon sémitizált népeinek tanítómesterei!

A trákokról Király Pál, a fehértemplomi gimnázium igazgatója "Gyulafehérvár története" című nagy munkájában

azt írja, hogy "néprajzilag a dákok az indoeurópai fajhoz, illetve annak ős-iráni ágához tartoznak. Nyelvük maradvékának tulnyomó része, illetve a még meglévő szókészletük, a szanszkrit nyelvből és az ugyancsak iráni ó-perzsa nyelvből fejthető meg és vezethető le." (Igy pl. a Sarmizegethusa főváros neve Tomaschek szerint a szanszkrit "Zarmya-Palota" szóra vezethető vissza: a "zeget-jagat" és a "jigat" = ebben a "get" szócsonka = menni, és az "usa-asa" = fénylő, csillogó, amikből Tomaschek az "önmagát mozgó Életet besugárzó palota" jelentést hozza össze. Edelspacher Antal szerint viszont szavunk "Sarmise-getu-sa"-t jelent, amely a dákok és szarmaták nyelvén azt akarja mondani, hogy "Szarmaták-helye" - mert az iráni "gata, gathu" valami helyet, helységet vagy vár szót is jelent.)

Ugyanebben a munkában Király Pál azt is írja, hogy a dák nemzet Keletről érkezett Erdélybe, még pedig a szarmatáknak a déli részein keresztül átvonulva a Dnieperen, amely folyónak a partjain még a történelmi időkben is ott tanyáztak törzsrónaik, az amadook (Ptolomeus III. 5, Thukydides 101, Livius 39.) S azt is tudjuk - szerinte - hogy a dákok és besse-k a közös árja bölcsőtől elszakadt népek voltak és ezek a népek a skolotokat és sauomatákat megelőzve kerültek a Kárpátok völgyébe, a Haemus lapályaira és Rhodope hegységébe, betelepelve tehát az árja népek életterébe.

Ezzel a véleménnyel szemben Fressl a dákokat a szkita-dákoktól származtatja, akik az Oxus vidékén tanyáztak és akiket a görögök *Δάκται*-nak, a rómaiak pedig *daci*-nak neveztek. Strabo is megemlíti a Meotis-nál lakó *dahae* népet.

Itt csupán az a célom, hogy a babilóniai kultusz különböző jellegzetességei, attribútumaiból csak azokat említsem és soroljam fel, melyek még ma a vallási hiedelmekben visszamaradt szokásokban és gondolat-kifejezésekben mindig szerepelnek és a-

melyeknek utánzatait a trójai és tordosi ásatások leleteiből megismertünk. Így emlitem meg pl. a babilóniai Nap-kultusz eszmei köréből a kerék és korong jelét, a madár, bogár, a háromszög, az egyik sarkára állított négyszög jeleit a kupot, a piramist, az obeliszket, a csillagot és az életfát stb. Ugyancsak idesorolandók az Istar és Vénus jelképeiből a hold, a bagoly, a béka, hal és a szarvasholdak, valamint a fél- vagy egészgömbbel végződő piramis is. Asszír-babilóniai papok jelvényeiként megismerjük a fenyőtobozt, a lebegő sárkányt, a rózsafüzér gyöngyeit, a gondviselés kezét, zászlódiszes oltárt, skorpiót, mérleget, a pálcikákra fűzött és állványokra helyezett agyaggolyócskákat a reájuk véssett Nap-szimbólumokkal stb.

De míg a trójai agyaggolyókon a Nap és sugarai, a fénykerék, a bogár és az életfa bele van vésve, addig a tordosi agyaggolyók szimbolikája a háromszöget és a bogarat viseli a Nap-szimbólumaiként a megfelelő vonatkozásaival.

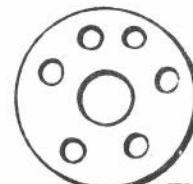
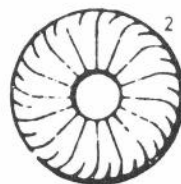
Már az egyiptomi szarkofágokon ott látjuk a galacsinhajtó bogarat, mint az ébredő Nap pályájának jelképét. (6) A felkelő Nap rombusz alakú jelét Herodotos az egyiptomi Apis, a szent Bika borju homlokán látta. Ezt az állítását sokan kétségbe vonják, mások viszont szívesebben vennék egyéb forrásaikra hivatkozva, ha háromszög szerepelne a helyén, bár tévedésben vannak, hiszen a jellegzetes, egyik hegyére állított négyszög az akkád képirásban a felkelő Nap jele.

Mielőtt most gyűjteményem agyagkorongjairól írnék, előzőleg bemutatok egy babilóniai pecséthengeren bevéssett és egy oltárra helyezett Nap-kerék képét. (1. ábra) Ennek a képnek hasonlatosságát szándéksom bizonyítani az én tordosi gyűjteményem agyagkerekeivel (2. ábra), ahol a korong egyik oldalán nap-sugárvonalat látunk bekarcolva. Más ábrákon, hengereken 6, 7, 8 sőt 12 bolygóból álló csoportokat fedezünk fel (3. ábra). Más példányokon a babilóniai bolygók hierogrammjai láthatók olyan véssett jelekkel, amelyek a planétakultusz titkos papi írásának titkos

mivoltával hozhatók kapcsolatba.

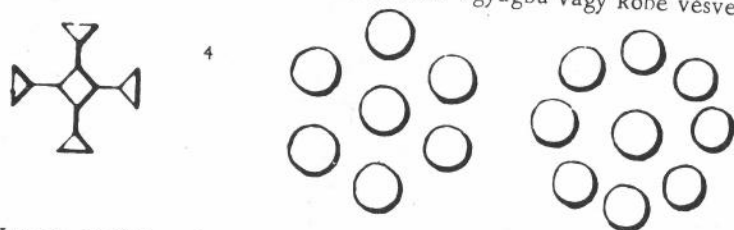
Mint egészen különleges jelenséget, megemlítem még azt is, hogy a babilóniai hét bolygó hét szent színe is szerepel a gyűjteményem agyagkorongjaira festve: Nergal-Mars hadisten vörös színe, Nebo-Merkur sötétkékje, Nindar-Ninip-Szaturnusz beégetett feketéje éppen úgy, mint a babilóniai és Khorsabád-i hét lépcsőfoku tornyokon és amely színeket az Ekbatana-i hét "kerítés" cölöpein az ékirásos legendák szerint festettek oda. (7)

Tordos.

Az én különlegesen érdekes agyagkorongjaim felületén és az ugyancsak saját gyűjteményemben szereplő bálványokon ott található az akkád Nap-istennek, "Samas"-nak képirásos neve, trák

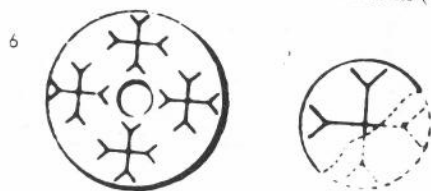
nyelven = Zebeleizis, majd "Sin" Hold-isten - Erdélyben "Hold leány" = Bendis (Pallas Athene-Diana-Artemis), továbbá "Anu" az ég-istenének nevei (ez utóbbi Uranus-nak felel meg!) és ezek a nevek ugyanazon asztrológiai számrendszerhez tartozó jelekkel vannak leírva, amelyekkel Trója írástudói és a sumero-akkád Babilonia papjai használtak titkos írásként agyagba vagy kőbe vésve.

Igy pl. az átformált "Anu" (4. ábra) akkád ideogram-jele, mely a Renan által bemutatott és föníciai írással írt feliraton Tyrus-vidékén a Nap és Hold jeleivel ugyancsak együtt található. Az 5. áb-

rában Renan a kereszt alakú ideogrammokban (képjelek) a kereszténység hatását látja, de ebben téved, mert ugyanezen kereszt alakú ideogramokat látjuk egyes trójai leleteken (agyaggyöngy 6.

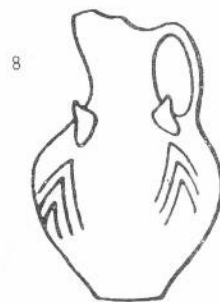

ábra) és egy edény fenekén Tordosban. (7. ábra), amely helyeken akkoriban a kereszténységnek természetesen semmi nyoma sem le-

hetett. Anu-nak ez az ideogrammjá, mely itt Vénus-Istar-t, mint Anu leányát szimbolizálta Kelet Poroszországban, Marienburgkörnyékén egy Hoppenbruch nevű helyen is előfordul és pedig egy Dr. Tischler által ismertetett csontvésőn két ízben is bekarcolva.

Samas nevét a babilóniai papok << a 20-as számmal írták, Sin nevét <<< a 30-as, Bél nevét <<<< 50-essel, Anu isten nevét <<<< 60-as számmal írták, és ha nem tévedek Ea-Oannes-Dagon-Akadon neve < 10-es számmal lett írva. Leleteim többi illetve további asztrológiai jeleit nem tudom közölni, mivel azoknak az asszirológusok által ismertetett jelentését nem ismerem.

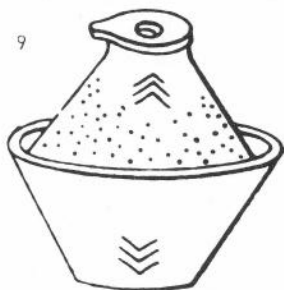
Erdély és Trója papja báiványképeiken és agyagkorongjain számjeleket véstek be, melyek rituális edényeiken isteneik megjelenését szolgálták, amennyiben e jelekkel tudatták, melyik istennek áldoztak a kérdéses edényekben.

Ezt a körülményt a trójai és tordosi leletek annyira feltűnő módon bizonyítják, hogy például az egyik égetett agyag trójai korsó (8. ábra) kétségtelenül a trák Pallas-Athene istennőnek szentelt edény volt. A 30-as szám "Sin" hierogrammjá és a két a kebeloramentum bizonyítja, hogy Sin (a Hold) itt Erdélyben éppen úgy, mint Trójában, női istenség elképzelésében szerepel, bár a babilóniai Sin jelét megtartották.

A tordosi leleteim közt van egy égetett agyagból készült

szénégető edény töredéke, melynek alsó feleként ugyanazok a jelek vannak bevésve. (9. ábra) Ehhez tartozik egy tölcsérformájú átlýuggatott fedő rész, amely arra szolgált, hogy a tömjénnel beszórt parazsat lefödje és amelynek felső része csőrszerűen ugrik elő.

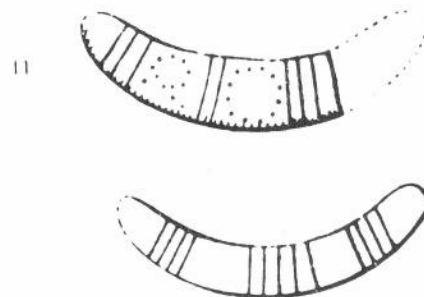
Ezalatt a csőr alatt a Hold ugyanazon számjegye van bevésve, míg egy másik füstölő fedőn a csőr már szabályszerű bagolyfejé alakult át (10. ábra) Itt tehát a jelek a szenes edényen és a füstölő-

fedőn, mint Pallas-Athene-Diana-Artemis-Bendiz hierogrammai mutatkoznak és mint az istennő jelképei egyuttal azt is bizonyítják, hogy a füstölés és ama jámbor nép áldozata és imádsága Erdély védő istenasszonyának Bendis-nek lett felajánlva.

Különös, hogy Tordosban nem bukkantam rá a félhold for-

máju babilóniai henger szimbolumára. De a báró Nyáry Jenő ásatásai folytán előkerült Pílinből való különös gyűjtemény tárgyai között több ilyen kis agyagtárgyat láttam. (11. ábra) Így a báró Buckenstahl-féle nagyszebeni Múzeum között is van egy nagyobb fél-

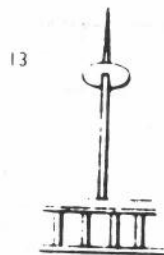

hold égetett agyagból (12. ábra) melynek rajzát a múzeum gyűjteményének őre, Müller Henrik professzor szívessege folytán kaptam meg. Mindezeket a leleteket részletesebben megírtam egyik tanulmányomban, melynek címe "A római hódítás előtti

Dácia bolygó-kultuszáról", amely 1887-ben jelent meg az Erdélyi Múzeum Közleményeinek IV. kötetében. Ugyanez a tanulmányom a Német Embertani Társaság 1887-i I., az 1889-i II. III. és IV. "Korrespondenzblatt" című közleményeiben is megje-

lent. Az utóbbiakban közöltem azt a véleményemet is, hogy anakidején Dáciában imádság közben az agyagkorongokat - úgy látszik - letűzött rudakra, vagy cölöpökre huzták rá. Ehhez hasonló ábrázolásokat lehet látni a babilóniai pecséthengereken bevéve (13. ábra), mint azt később Menant, Lenormant, Babelon, Hommel-Onken és főleg Layard írásaiban láttam.

A régészek által sokat vitatott kérdés : miért láthatók a Nap-isten szimbolikus jelei, - a kup, a piramis és obeliszk ugyanakkor Astarte-Vénusz szimbolikus jelei között, szerintem világosan azzal magyarázható, hogy Lakónia népei a hét szent bolygót hét obeliszk formában imádták (Pausanias). Jelenléte egy pecséthengeren szintén mitológikus jellegéből magyarázható. Ennek a kupnak és piramis-párnak aztán Erdélybe is átvitték, amint azt a későbbiekben ismerttetendő és a Traján-oszlopon szereplő kettős obeliszk szintén igazol.

Babilóniában ugyanis a vallási rendszer az égitesteket, mint az istenség megnyilvánulásait, kinyilatkoztatásait tekintette, mint megszemélyesített természeti erőket tisztelte és pedig a fizikai lét anyagának, szubsztanciájának kisugárzásaként, emanációjaként, amelyet ők a világgal, mint az istenség művével azonosítottak és azután ennek eredetét egy tudományos, bölcsészeti rendszerbe foglaltak.

Igy lett minden bolygó-istenség részese saját "másának", mint az eredeti másolatának, melyet visszatükröződésben vagy az

u, n képmásban megjelenítve tisztelt a nép. A férfiként elképzelt solaris-bolygó Nap-jelleget kapott és úgy tekintették, mint aki női képmásával vagy annak ábrázolásával valóságos házassélettet folytat és mindkettő ilyenformán egymást kiegészíti.

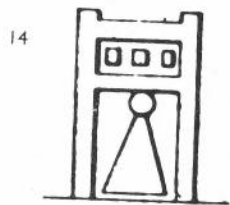
A legnőiesebb istenség, Anat vagy Nana sok különféle elnevezés alatt volt ismeretes s bár a sokféle név sokszerű tulajdonsággal, változó alakban és különböző formákban személyesítették meg, mégis egységes istenségnek tekintették, akinek pontosan körülírt személyiségébe befoglalták minden sajátosságát és tevékenységét. Az istennő legfontosabb nevei közül megemlítem az Istar-Vénuszt, akinek bolygó-jellege volt és a szerelem-istennőjére vonatkozott, de ismerték Naná-t is a Nappal kapcsolatban, de csak házassági formában (Nap és Vénusz). Máskülönbén Naná-t, mint Holdat = Gulá-nak is nevezték.

Akadtak istenségek soláris-nap-jelleg nélkül is, mint például a Sin = Hold-isten, de csak a Föld-del való viszonylatában, ahol egy lényegében chtonikus istenséggként szerepelt, mint a Föld feleségének perszonifikációja. A Nap-hoz való viszonyában Sinnek női jellege volt s ilyenkor Gula nevet viselt és ilyenkor Samas-sal egyesült. Danténak valószínűleg volt tudomása erről a mítoszról - a Biblia kódos profétikus vonatkozásai, valamint a görög klasszikusok révén, mert csak így magyarázható a Purgatórium IX. énekének több megvilágítást igénylő részlete. A Hold kettős állása, kettős neme, kettős szerepe, Herodotosnak a méd mágusoktól átvett Afrodite-Mitrája, amelyről újabb kutatók iráni eredetű források vizsgálatai nyomán, mint "Herodotos megbízhatatlan közléseről" nyilatkoznak.

Ez azonban tévedés, mert Samas-t napjellegével és eredeti női másával Sin-Gulá-val, vagyis a trák-dák Bendis-sel együtt és ilyen megjelenési formában ott találjuk Traján-oszlopán, a kettős obeliszken, a babilóniai pecséthengerek páros kupján és a piramisokon, amelyek egyszeriben érthetővé teszik a Yacna egyik helyén szereplő "kettős istenségű Mitrát". Ugyanebből ért-

hetővé válik az Artaxerxes ujitási rendszerében említett Mitra ket-
tős istensége, az Anahitnek Nap-Hold-kultusza, amely Herodotos
szerint ugyancsak a babilóniai rendszer hatására fejlődött ki.

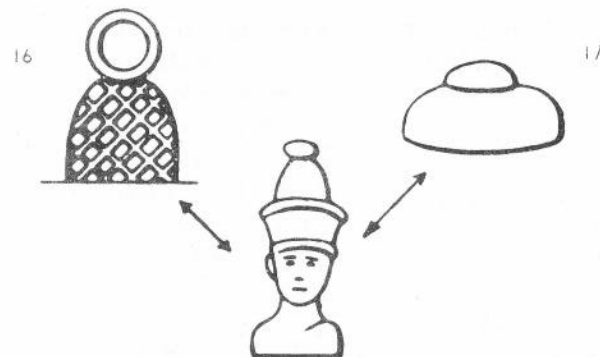
A paphi (8) érmeken szereplő Vénusz tehát nemcsak boly-
gó jellege miatt van obeliszkkel, piramisokkal, háromszögekkel
és kupokkal diszítve (14. ábra), hanem azért is, mert mint Istar -
Vénusz Samas-nak női párja volt és vele egygyéforrott. Ennek a vi-
szonynak megértésére a bolygó-obeliszk figurák mellett ott talál-
ható a Nap-jelkép is, a golyó-gömb, éppugy, mint a Nap a Hold-
Gulá-val való házasságánál is.

Samas és Istar-Vénusz kapcsolatainak egy érdekes meta-
morfózisa ismeretes Babilonból: egy golyóban végződő kup formá-
ja, ahogyan az a 15. ábrán látható. Ur-ghan királynak K. e. 4500-
ból való és Sir-Gulá-ban talált sumer hengerén, de látható cipru-
si hengereken paphi és sidoni érmeken (16. ábra). Mindennek dák
utánzata látható egy tordosi és birtokomban lévő kupszerű három
oldalú kövecskén, melynek csucsán egy kivágott golyó pihen (17.
ábra).

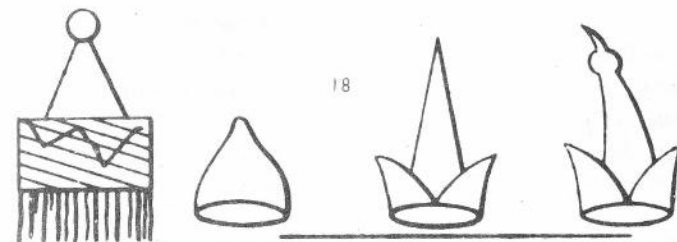

Egy Felsőmagyarországi, őstörténeti településből száрма-
zó urnán, mely ma a Magyar Nemzeti Muzeumban van diszként,

két oltár és az áldozó maga van bekarcolva. Ezen oltárok egyi-
kén látható a trák Vénusz - Bendis-nek egy golyóban végződő o-
beliszkje is (18. ábra).

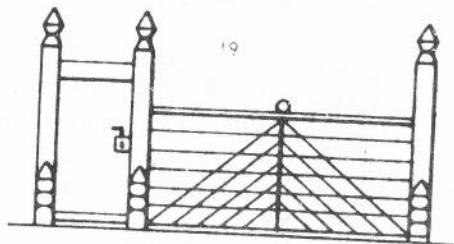
Márk krónikájában (Marci chronica de gestis Hungaro-
rum, K.u. 1300.) olvassuk: "Fülöp, Fermó püspöke, az
apostoli szék legátusa - azért, mert Kun László
király (1290) nem keresztény módon élt, - meg
tiltotta többek között, hogy a magyarok kunkala-
pot viseljenek."

Ez a kalap vagy süveg, egy golyóban végződő (koronázott)
piramis forma volt, illetőleg egy ilyen kup, vagy obeliszk formá-
hoz hasonló. Ugy látszik tehát, hogy még akkor is ismeretesek
voltak a Nap-kultusz jellegét igazoló obeliszk, piramisok és a

kupok.

Meltzl Hugó kolozsvári egyetemi tanár, kinek tanulságos dolgozata: "Madonna és Astarte kultusz szolidaritása" sok tekintetben adott irányítást nekem kutatómunkámban, megemlíti többek közt, hogy még a mi időnkben is a városi házak kapuinak, kapufáihoz kupalaku köveket, csucsukon golyókkal támasztanak védelmi szempontból. De közben láttam azt is, hogy a mi Szamos-, Aranyos- és Maros-menti községeinkben a kapufa, melyeket vízszintesen felszegezett falécekből készítenek a kapuk közepén 1 - 7 léccet rézsutos formában úgy szegeznek fel, hogy golyóban végződő piramis formáját a trák Vénus-Bendis-ét szembeötlően mutatják. (19. ábra). De mindkét kapufa felső díszén a Nap háromszögletű szimbóluma is ott található.

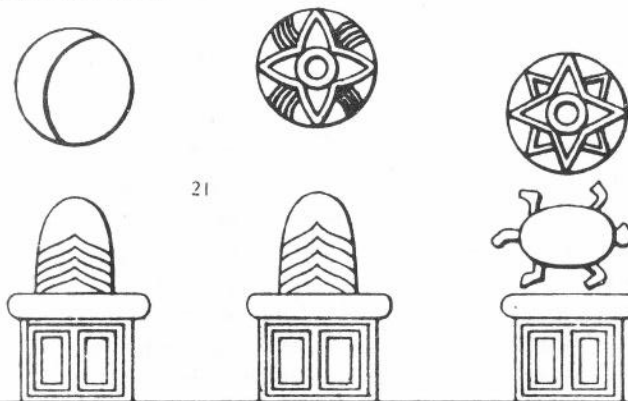
De az akkád mágia az általa megelevenített és személyesített tárgyait, mint egy család tagjait - a háromság - formájában is tisztelte és ebben a formában Samas-Gula - A Hold - vagy a Nap, a Hold és Istar-Vénusz egycsoportban ott szerepel egy hengeren. (20. ábra). Ugyanis a Nap kupján egy félhold és azon Istar-Vénusz csillaga is be van vésve.

Egy Nabukadnezár képmásával díszített határkő planiszféraján ez a háromság olymódon van megörökítve (21. ábra), hogy a Nap és a Hold kölcsönös viszonyuknak megfelelően feldíszített kettős-kup formájában ott láthatók az első két oltáron, még Istar-Vénusz béka formájában ott található a harmadikon,

20

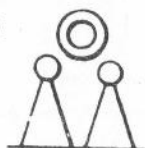
amely háromságot az oltárok felett lebegő Nap, Hold és Vénusz bolygói igazolják.

21

Egy római-sidoni érmén Venus-Istar és Hold-Gula mindkét obeliszkje felett ott lebeg a Nap-korong (22. ábra). Ez a háromság díszíti ma a székelvák házgerendáinak oromzatát. A székelvák magyar törzsek, akik Attila hunjainak visszamaradt részeként még Árpád-magyarjainak bejövetele előtt Erdély ke-

22

leti határhegyein telepedtek meg és még ma is ott laknak és akiknek az ősi nyelvük, szokásaik, intézményeik több különleges jellegzetességgel még ma is élnek. a 23. ábrán bemutatok egy fából faragott csillagot, mely alatt a Nap-korongja és fölötté egy csillag látható, amely ott diszeleg az oromzaton.

23

Gróf Kuun Géza a múlt évben végzett kutatásai szerint a székelyek a bolgár "Eseghel" törzsből származnak, amely törzset Attila seregének magyar részlegéhez számítja, mert a hunok nyelve törökös volt, míg a legrégebb székelység is mindig magyarul beszélt. Sőt a székelység magyar neve, a "székely", magában hordja az "eseghel" szó hangzását. Kuun Géza szerint a hunok és a kunok ugyanaz nép fiai, mivel a "hun" szó lágyabb

formája a "kun"- "kumán" szónak.

Réthy László dr. szerint viszont a Bissene-törzsnek tagjai, vagy az Etel-közi magyarok törzsrakonai, akik a kunok által szorongatva visszahúzódtak Székelyföld keleti hegyvidékeire. (9)

Más előázsiái népek vallásos nézeteikben az ős-istent kétneműnek tekintették, mert néha összetévesztették az androgyn, nemileg kettős értelmű Nap- és Hold-istennel. Mint pl. az ősi arab népek a Schams-jukat női Nap-istenként (al ilahat) - Herodotásnál az Alilat - tisztelték, a dák géták Tomaszek szerint trák vonatkozásban Zabeleisis névvel - mely a Zalmoxis egy formája - egy a Nap-isten imádták, aki Herodotos trák Ares-ével azonos. Csodálatos az egészben, hogy ezekben a nevekben hogyan olvadt bele, vagy szövéődött össze az egiptomi Izis. Bár Tomaszek megjegyzi, hogy az "izi" végződés az iráni "y a z i a" = tiszteletreméltó rövidítése is lehet.

A perzsák egy Lunus nevű Hold-istent imádtak, míg Erdély területén és Trójiában a Hold-istennőnek áldoztak. Kár, hogy Herodotos, ki az általa ismert összes népek isteneinek eredeti neveit sorra feljegyezte, csak éppen a trák neveket hanyagolta el, kivéve Zalmoxis=Zebeleisis Nap, illetve égi-isten névét s őket egyszerűen Mars, Dionisios, Artemis nevekké jelölte meg. Dionisios egyenlő a trák Sabazius, kinek neve személynében a római Sol-lal esik egybe. Artemis pedig a trák Mendis = Bendis. Trák istenségeként említik meg Molis-t és Atartist = Istar-t. Király Pál szerint az előbbi valószínűleg a halál az utóbbi pedig a ház és tüzhely istennője.

A pontusi, perzsa Lunus és a kiázsiái Men-Hold-istennek tehát csak vándorlásaik útján lettek istennőkké. Az eredeti Eufrátes-i Hold-istennek más neve és más neme volt és neve így vándorolt Szírián és Fönicián át Kis Ázsiából Ciprusba, Trójiába és Samothrakén át Erdélybe, ahol sajátos jellegét és nevét elnyerte éppen úgy, mint az illyr, pelazg, tribali stb. törzsek-

24

nél történt.

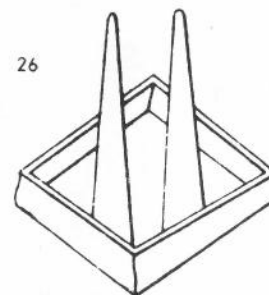
Az említett Nap- és Hold-istenek egymásközi viszonya, illetve együttes megjelenése babilóniai jellegét egy henger kettős kupja (24. ábra) és egy másik henger, kettős, miniatűr piramisa bizonyítja (25. ábra.)

25

Hogy azonban mindkét égitestet Erdélyben is kettősen tisztelték, azt Apolodorus örökké fel nem becsülhető munkájával - a Traján-oszlop 16. csoportjában - Fröchner - 50-51 tábla, örökölte meg. Ott ugyanis látni két egymástól függetlenül felállított és négyszögletes területen körülkerített obeliszk forma oszlopot, melyeket Traján és kísérete megbámultak. (26. ábra) Ezen ábra hátsó részében látni egy cölöpökön nyugvó és fent kihegyezett, beékeltszlopokkal összekapcsolt fedetlen kerek épületet, melynek oldaldeszkáit, mint a hordó dongáit hatalmas bronzok tartják

26

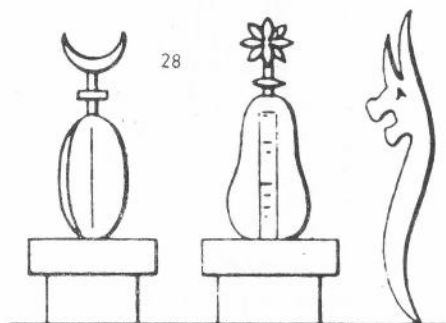
össze. E kerek épület mögött egy magas rudon lebeg a dák sárkány és mellette egy zászlócska. Ezt a fedetlen épületet Király Pál a Nap-isten templomának tartja, mert igen nagyon hasonlít a Zilmisus hegyén álló építményhez, melyet Macrobius, Alexander Polyhistor szerint az első évszázadunkban irt le.

Az, hogy a hengereken és a dákoknál, valamikor oly gyakorta előforduló kettős kupok és obeliszk a Nap-isten szimbolumai voltak, valamint az istenség női része, több, mint valószínű. Különös azonban, hogy Fröchner nagy munkájában ezeket a dák, álló oszlopokat farkasvermeknek tulajdonítja, annak ellenére, hogy a háttérben lévő épületek jelentőségét Apolodorus kiegészítően jelölte meg.

27

Ennek a megerősített szentélynek dák tábori jele a magas póznán lebegő kígyó, illetve sárkány (27. ábra) ott szerepel

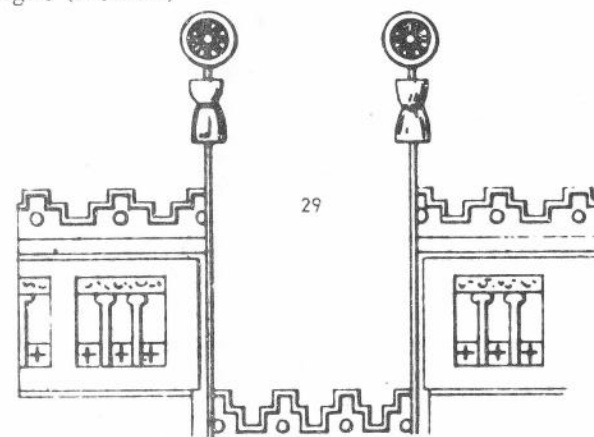

éppen úgy, mint a mása a Nap- és Hold-oltárok hengerein. (28. á.) A szkíták és pártusok hadi-tábori jele ugyancsak egy lándzsára fűzött nyitott száju, ezüst sárkánykigyó volt, melynek testét bőrből, vagy szövetharabokból készítették. Ezeket a hadi, tábori jeleket Traján idejében a rómaiak is átvették. A babilóniai legendák sárkányát, illetve kigyóját, Tiamat-nak = pikkelyeitől megfosztott-nak nevezték. Tény, hogy az akkádoknál a kigyó egyik jellegzetessége volt Ea-nak, a Halnak a Tudás Mesterének az Oceánok királyának, Helladius-Oes-ének, Berosus Oanesének (Oda-kon, Dagon) képmásában való ábrázolása. A dák *Împozor* a román drakul = ördög, a mai Balaure = zmeu = sárkány, a bibliai kigyó, a repülő óriáskigyó alak egy sokértelmű fél-állat és a Drakos-ok barlangjainak és palotáinak a lakója, de vizekben is lakik. (vizi nimfa). Siru-t a kigyó alakban ábrázolt kigyókirályt már a K. e. 1131. körüli babilóniai határköveken is látni.

Mediában az iráni hódítások előtti időkben a főisten kigyó alakban volt ábrázolva. De a turáni népeknél is ismerték a kigyó isteneket. Az akkád dythirambuszban a mitológiai kigyót "kétfejű kigyó"-nak ismerték. (A magyarság hétfejű sárkánya). Az iráni és ősi mész hiedelmek elkeveredése révén a kigyó-isten a "rossz"-nak megjelölése (a paradicsomi kigyó) úgy, hogy a mandaismusban Ahriman-nak kigyó alakja van, (10) hogy ily formában juthasson Ahuramazda közelébe. A kigyónak ebben az alak-

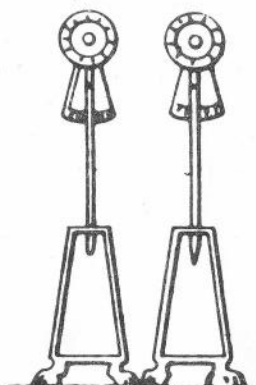
jában a babilóniai Ahriman lett láthatóvá a hengerek Nap- és Hold-oltárain. Tehát nem mint a Nap-isten szimboluma.

A Nap- és Hold-isten együttes ábrázolása és tisztelete Babilóniában nemcsak a a kettős kupok és obeliszk formájában, hanem a kup és korong alakban, mint a Nap-jelképe is kifejezésre jut. A Khorsabad-i kaputornyok mindkét oldalán párosított, radszerű korongok (29. ábra) is jelzik a Nap- és Hold-isten mitikus viszonyát. Ugyanígy szerepel egy Balawat-ból származó bronzkapu egy töredékén két, oltárra tett állványon, két rudon álló korongot. (30. ábra)

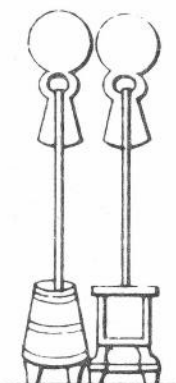
Viszont egy ugyancsak Khorsabad-i domborművön az oltár állvány rudjain szintén golyókat láthatunk, mint a Nap szimbolumait. (31. ábra) Ha nem tévedek, Darius Hystaspes is ismerte ennek az együttes Nap- és Hold-Istennek a kultuszát, mert a perzsa sirmelékének északi oldalán lévő domborművön két kicsi golyóban végződő kupot helyeztek a trónusán ülő király mellé. (32. ábra) Talán az a két oszlop, melyeket a bibliai Salamon király (Királyok könyve) egy föníciai mesterrel, tehát nyilván föníciai minták után, a már készen álló jeruzsálemi temploma elé

30

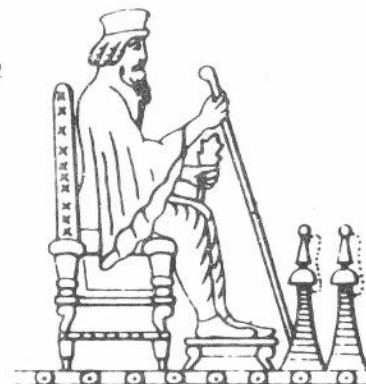
felállítatott, szintén ebbe az eszmekörhöz kapcsolódik. Ezek ércből voltak öntve és "Jachia"-nak = szilárd, erős, valamint "Boas"-nak = "az erejében lévő"-nek nevezték őket.

31

Éppen úgy, mint a kettős kup, a piramisok és obeliszkek vonatkoztathatók a Nap-ra és Hold-ra, úgy jelentette az akkád "A gu" név mindkét istenségnek a megjelölését. Asszír nyelven "A gu" = "erős" - "heves". Az ékirásos szövegekben viszont

32

a Hold-isten ideogramma "SIN". Az asszír "iri" = szolgát jelez és ezért a királyok neveihez csatolva, mint diszjelző "Iri-aku" a "Sin szolgájá"-t jelenti. Zend nyelven viszont az "aghu" szó "urat" és "parancsolót" vagyis szintén királyt jelent. A perzsa Nap-isten Mithra mellékeve "agu". A semitizálódott akkád, vagy neo-sumer kiejtésben az "agu"-nak értendő.

A Nap-isten "Agu" és "Aku" névformái - mint azt a már idézett Meltzl Hugó találóan megjegyzi - kétségtelenül az u. n. "Samotraki Háromság": Axieros, Axiokersa és Axiokersos kialakulásához vezettek. Az "Acuinos" dák Nap-isten, egy az Ad-aquas-ban talált, vagyis a mi Kalán-unkban szereplő felirattal azonosítható. (C. J. L. III. 1403.) Így a babilóniai és dáciai népek eltűnt vallásának emléke legalább is így, képes ábrákban mégis fennmaradt és még inkább a trák és babilóniai "Agu" névelemzésekben ma is felfedezzük.

És most vizsgáljuk meg, mi maradt még meg a Nap-kultusz háromszög, kup, korong s kerék szimbolumaiból és azok elváltozott hatásaiból a mai hagyományokban.

Gyűjteményem kerékformájú, korongalaku tárgyaival a pozsonyi teológiai akadémia igazgatója, Schneller István össze-

függésbe hozza az u. n. "keresztjárás" fakesztjével. Mint minden európai árja település lakóinak utódainál, még ma is megfigyelhető, hogy a népies ünnepeiken ez a kerék, kup és korongformájú vagy háromszögletű Nap-szimbolumok sokféle, de természetesen már nem mindig értett jelentésben tovább élnek és használatban vannak.

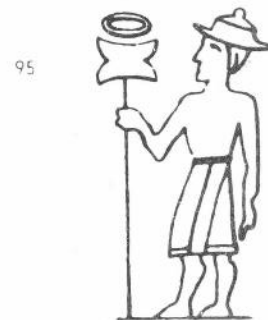
Schuster Vilmos, szászvárosi evangélikus lelkész egy igen tanulságos dolgozatában "Deutsche Mythen aus Siebenbürgischen Quellen" címmel (Verein d. Siebenb. Landeskunde X. Bd, 1876.), megemlíti a szász népszokásokat. Az én jelenlegi néprajzi, illetőleg vallástörténeti munkámmal kapcsolatban ennek a dolgozatnak az adatit igen értékesnek találtam. Így pl. azt írja, hogy A pold-ban a nép Péter-Pálkor, június 29-én, alkonyat kezdetével egy almával, cseresznyével és süteménnyel teleaggatott árbóc körül táncol, mely népszokás annak emlékeként maradt fenn, hogy a Nap-nak, lementekor áldozatot mutattak be vallásos táncokkal kísérve.

Zsiberk községben viszont János-napkor táncoltak egy árbóc körül, melynek tetejére egy kocsikereket helyeztek. Ugyanezt a napot népi táncsal ünnepelték Mirkvásárott azzal a változattal, hogy a kerékre egy méhkast helyeztek és azt lejtették körül. Ez esetben a méhkast a kupot helyettesíti, mely ép oly Nap-kultusz jellegű, mint a kerék. A kereket azért alkalmazták a Nap-kultuszban, mivel ezt az égitestet egy izzó, forgó keréknek képelték el.

Kelnek községben és Nagydemeteren az év leghosszabb napján régebben egy szalmával burkolt és meggyújtott tüzes kereket gurítottak le a hegyről, vagy a toronyból. Orbón a fiatalság szentestén égő, szurokba mártott szalmakoszorukat lobogtatott a templom tornyából, mintha azok tüzes kerek lettek volna. Ez a szász községek fiataljai által gyakorolt népszokás éppen úgy importált, átvett szokás, mint ahogy Romosz község szász asszonyai a hat évszázadon át készített horgolt munkáinak

mintája.

Karácsony estéjén az u. n. betlehemező gyerekek egy pálcát visznek magukkal, amely végén egy ragyogó csillag látható, mely valószínűen szintén egyike a Nap-szimbolumoknak, mint az egy babilóniai pecséthengeren is látható (95. ábra). Ugyanilyen

csillagforma szerepel egy ciprusi hengeren is (96. ábra), de megtaláljuk az én gyűjteményemben is (97. ábra). Vajon nem elegendő bizonyítékok a felsoroltak a babilóniai eredetű bolygó-kultusz folyamatos továbbélésének a leleteken és népszokásokon keresztül?

Az északi árja népek - skandinávok - hiedelmei szerint a Nap, karácsony táján, az ugynevezett "Jul"-ünnepen egy vadkan által ejtett sebeiben szenved (Adonis metamorfózisa!) és anynyira el van gyengülve, hogy nem képes az őt környező hideg, alvilági életből az északi égre felemelkedni. Ezért fiatalítják, gyógyítják és ujítják meg a meggyújtott kerek szimbolumával. Svédül "juel", finnül "juhl", skótlul "yul", a dán nyelben "hjul"

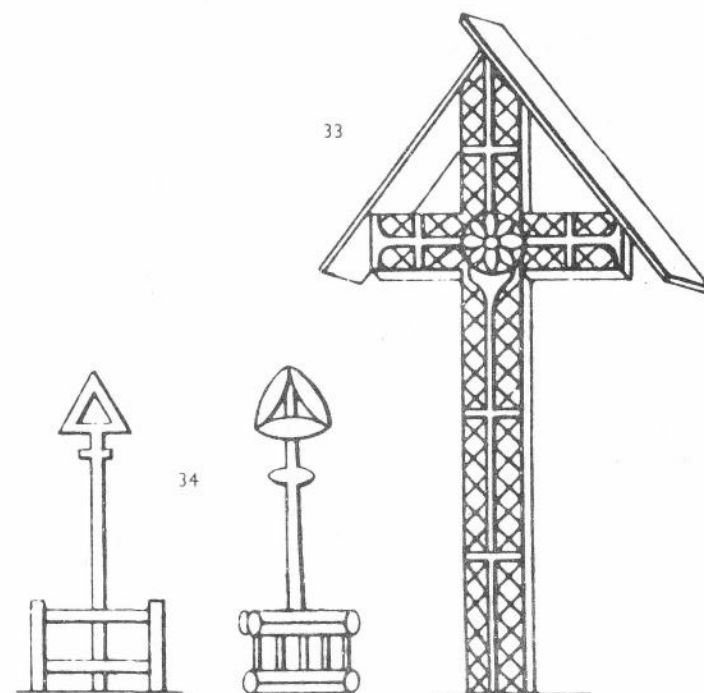
az indiai "hul" mindannyian kereket jelentenek, illetve a kerék ünnepe. Sőt, ahogy azt Khun írja, a bolgároknál a december hónap "kolo zegu"-t jelent, amelynek értelmezése: napkerék-gyújtás-nak felel meg.

A megfiatalítást, újjászületést, illetve annak eszméjét sokféle formában látjuk a Nap-kultuszban. A sumer-akkád Thammuz Dumuzi (Adonis), az egiptomi Osiris, az indiai Cyavana, a pelazg Dyonisios, a trák Sabasios, Kronos-Saturnus minden évben és mindig újjá születtek és újjáéledtek, ősi írásokban maga Krisztus, mint új Nap és új Fény terjesztője szerepel.

Míg falvainkban ezeknek a szokásoknak és ünnepi cselekményeknek a jelentősége már régen ismeretlen, a német és francia nép tüzes kerék alkalmazását saját szórakoztatásukra használt tűzijátéknak tekinti anélkül, hogy ennek a szokásnak a tulajdonképpeni jelentését ismernék, pedig a bevándorolt kelták és ősgermánok ezekkel a szokásokkal honosították meg a Nap-kultuszt hogy t. i. a tüzes kerekkel a Nap-istent befolyásolhassák.

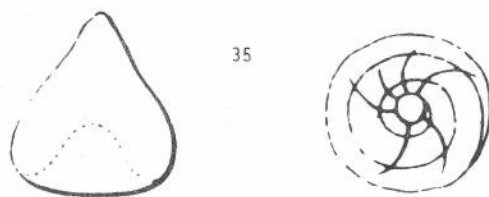
A korong-hajtás, korong-verés a germánoknál közepesen átlukasztott fakorongokkal történik, melyeket tavasszal meggyújtanak és átdugott karókkal gyorsan megforgatnak és azután úgy dobják fel őket magasra, hogy mint repülő kereknek legyenek messzire is láthatók. Ezzel d. Ernst Krausa szerint azt akarták jelezni, hogy a Nap az égbolton, míg felemelkedik, a vetést és gyümölcsöt megérlelhesse. És még érthetőbbé válik az egésznek megfordított formája János-napkor, amikor a Nap újra megkezdte lefelé való útját. Itt éppen úgy mint a kelneki és nagydemeteri ifjúság csinálta, egy szalmával burkolt, szurokkal bekent öreg kereket, meg esetleg egy öreg szurkoshordót gyujtanak meg, hogy azt egy magas hegyről a folyóba gurítsák. Még 1823-ban is így csinálták Mozel-mentén és más bortermelő vidéken. Ha a kerék még égett, amikor a folyóba zuhant, azt jelentette, hogy a szüret igen jó lesz.

A következőkben azt is bizonyítani akarom, hogy Erdély

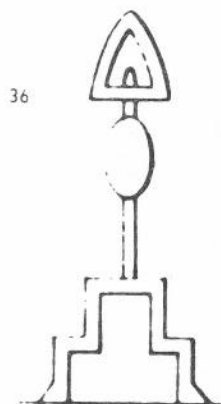

lakosainál is ismeretes volt az ázsiai Nap-kultusz, illetve annak emléke és e kultusz jelképei sokféleképpen megnyilvánulnak. A hátszegi völgyünkben Ponor községben a legények nagyszerdán este egy szalmával befőtt kereket gurítottak le a faluszéli dombról és közben tréfás példálózásaikkal a lányok jövőjére váltakozva célozhattak. Általában a falusi lányok jövője e tréfás játékok után dőlt el. Régi szokás szerint ennek a meg nem vasalt keréknek kopottnak kell lennie. A kerék-szimbólum ott van különben ma is ott van a templomok és házak külső falain s még az utszéli keresztken is be van égetve. (33. ábra) Ezek a fedett keresztetek sokhelyütt egy kis körülkerített térség közepén úgy vannak fel-

állítva, mint ahogyan a Nap szimbolumai. A kup és a háromszög, melyek rudakra, vagy cölöpökre vannak felállítva, ugyancsak körülkerített helyeken vannak. (34. ábra)

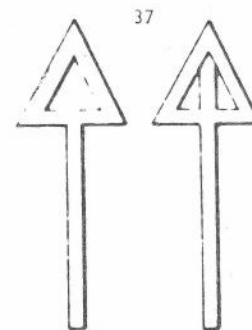
Gyűjteményem kultusztárgyai közt vannak kis agyagkupok. Az egyiknek az alsó felén tengelyiránt van egy mélyítés, hogy azon állithassák fel a kis kupocskát, azért, hogy az istentiszteletkor megfelelő magasságban állhasson a föld színe felett (35. ábra)

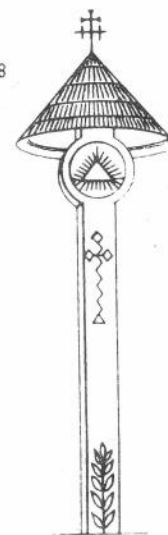
Király Pál is Zalnoxis-sal kapcsolatban úgy hiszi, hogy ez a tordosi kup Nap-szimbolum és pedig a sugár vonalai miatt, melyek a kup alsó felének a közepéből indulnak ki. (36. á.) Ezt a kupot, valamint a báró Nyári Jenő által a pilíni ásatásoknál talált ha-

sonló darabokat, valamint a gróf Waldstein Károly által Csehországban talált, végül az Alsó Ausztria földjén kiásott ilyen darabokat az én tordosi gyűjteményem utánzatainak tartom. (20. ábra)

Az egész úgy tűnik fel, mintha bolygó-kultusz kontinuitása Üdvöztőnk fedett keresztjein is megnyilvánulna, hiszen a kereszt formája is a három szöget mutatja, mint a babilóniai kultusz szimbolumát, melynek eredeti alakja úgy változott keresztté, hogy a keresztfa álló szárát a háromszög felső sarkáig nyújtották. (37. á.)

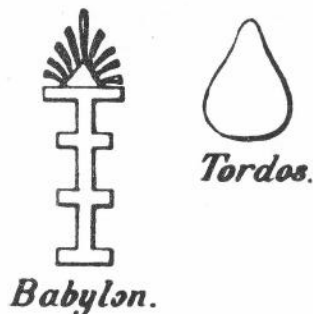

Babylon Kreuz.

Az erdélyi falvak fakeresztjein látható, beégetett u. n. "isten szeme" (38. ábra) azonos a pecséthengereken bevéssett, sugaras háromszög Nap-szimbolummal. Ez a sugárzó embléma a templomokban ott található az Üdvöztő fején, ugyanabban a háromszög formában, mint ahogyan ez a sugaras háromszög a Nap-isten fejét a különböző mitológiáknál besugározza. (39. ábra.)

39

Hátszeg vidékén vannak kónikus-kupos-tetős fakeresztek, melyeknek ágai körül körveket alkalmaztak úgy, hogy a keresztben a teljes kör vagyis a Nap-korong szimbóluma látható. (40. ábra.)

40

Kérdem, ha a mi tetős keresztjeinek nincsen semmiféle kapcsolata a Nap-háromszög szimbolummal, akkor miért díszíti a nép azokat még ma is közéjükön kerékkal, koronggal, vagy háromszöggel?

Erdős hegyeinkhez vezető utakon még ma is látható faszlopok állnak sokhelyütt, melyeknek csucsait fakerekek díszítik (41. ábra.)

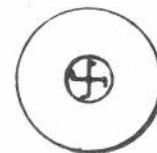
Majláth Béla a lipótmegyei ásatai során talált olyan hengerekre bevéselt napkorong-szimbolumokat, melyek egy ősrégi település kulturtörténetének maradványai voltak. Ez a lelet

41

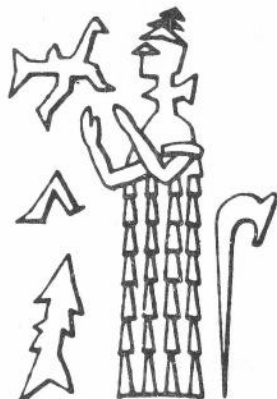
ma a Magyar Nemzeti Múzeumban van. (42. ábra) Az agyagkorong felületén van egy kör, azon belül az egyik figura a tűzszimbolumnak tartott horogkereszt volt, azaz a "svastika" volt

42

bevéssve. Ez a jel India, Kína és Európa őstörténeti leletein előfordul. A. H. Sayce közli, hogy e jelnek ősi hazája Európa, helyesebben a hittiták hazája Kis Ázsiában, mert ez a horogkereszt sem a babilóniai asszír, sem a föníciai ásataknál nem fordult elő. Mindazonáltal én a horogkereszt ősi példányát az Istar-t körülvevő szimbolumok között látható, lebegő, repülő madárban látom. (43. ábra) Ezt az adatot igen figyelemre méltónak tartom, hiszen maga Sayce és Schieman az Ilios-ában és Trójá-jában megemlíti, hogy a Ciprus, Athén és Mikéne ősi leletei között talált svasztikákban repülő madarakat ábrázoló horogkereszteket látnak. Ez annál inkább fontos, mert ez a körülmény bizonyítja, hogy a jelet Babilonban, Assziriában mégis csak ismerték. Viszont hogy ez - ahogy eddig hitték - a tűz jele, vagy a D i a u s, azárja Zeuszé, Indráé-é (az első indiai isten) a skandináv Thort vagy

43

Donnar-t jelképezi-e vagy a szláv Perun-t vagy Perkun-t, éppen olyan kérdéses, mint amilyen kétséges talán az a véleményem, hogy a jelzett szimbólum Istar jelvényei között a hengereken látható és mivel Istar arca előtt lebeg, vagy maga Istar, esetleg szellemi Szikra, vagy Istar-tüze lehet.

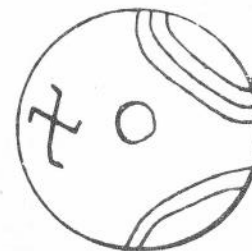
Már az egiptomiak szerint is Vénusz ugy szerepel, mint a Hajnal és a Nap-lemete égi madara.

Már az egiptomiaknál is Vénusz ugy szerepel, mint "Hajnal" és a "Naplemente Égi Madara" és Babilonban a Galamb volt az Istar-Vénusz jelképe. Mint ahogyan ma is a Szentháromság jelében a madár (-galamb-) a Szentlelket jelenti, ugy a horogkereszt szerűen megnyírt madár a pecséthengereken Istar szellemét jelképezheti. Ez az álláspontom jogosult, mert a Müncheberg melletti Altmarkban (Lindenschmidt: Handbuch der deutschen Altertumskunde, 167. old, 58. ábra.) talált fémlándzsán látható szimbólumok ezt igazolják. Szerepel e lándzsán a Triquetra, a Félhold és a Svasztika. A Triquetrá-ban a Nap-kerék legősbíbb formáját ismerjük meg, a Svasztikában viszont Astarte-Vénusz bolygó képviselőjét és az egész rajzcsoporthban a hengeren bevéselt Háromságot: Nap, Hold, Vénusz bolygókat ismerjük fel.

A Svasztika indiai érméken már K. e. 400 táján előfordul, de megtalálták már New Jersey Államban, Észak Amerikában egy ősi települési helyen, amelyet Cuningham Páli-írásjelnek vél és szerinte valamiféle tűzcsiholó szerszámot jelképez.

M. Müller a berlini Királyi Kabinet trák eredetű aranyérméken előforduló Svasztikákban a trák Nap-Istennek, Zalmoxisnak jelképét látja. Valószínű azonban, hogy inkább a trák Holdistennő, Bendis bolygó jellegű ideogrammjának kell tekintenünk.

44

Érdekes, hogy a trójai agyaggyöngyökön lévő (44. ábra.) valamint a tordosi fogontyus edénytöredék (45. ábra.) diszei a horogkeresztek, itt, az ősi erdélyi földön a nép háziipari diszitményein teljes eredetükben átöröklődtek és meggyökeresedtek.

45

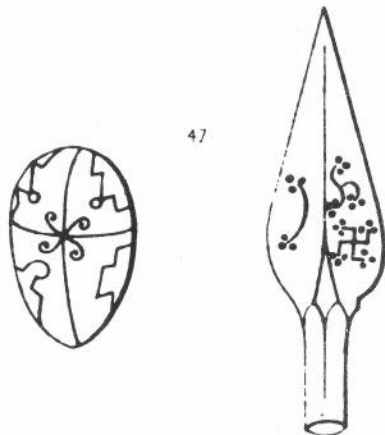
Nagyenyed vidékén pl. a hegyvidéki lakók (46. ábra) gallérjain himezve fordulnak elő. Herpelyi Károly ottani gimnáziumi tanár gyűjteményem több tárgyán akkád írásjelet ismert fel a himzéseiken. A Svasztika különben husvétitőjásokon is előfordul. (47. ábra)

46

Ugy látszik, hogy a 44. ábrán bemutatott agyaggyöngy véleményemet igazolja a tekintetben, hogy a Svasztika tényleg Istar jele volt.

47

Schliemann azt hitte, hogy a Svastika jobbra torzított szárai a Tűz szimbolikus jelére vonatkoznak, balra torzított szárai ellenben a Viz-szimbolumot jelentik és egyben a Nap és Hold jelképeinek is megfelelnek. Ezzel ellentétben, szerintem a trák Bendis, Hold-istennő jelképei, aki bár női jellegi kultuszt élvezett, a Nap-isten férfi jellegének misztikus "párjának", vagy "felének-részének" tekintették.

Folytatom még az egyre jobban eltűnőben lévő, de még eddig felismerhető Nap-isten kultusz emlékeinek leírását gyűjte-

ményemmel kapcsolatban, főként azért, hogy egyre tisztábban bizonyíthassam, miszerint az európai, de különösen az erdélyi nép szokásaiban az ázsiai hagyományok nagyon jelentős szerepet játszanak.

48

Hunyad-megyében az erdős vidékek községeiben néhány helyen, az utak mentén alaktalan, másfél méteres kőkupokat láthatunk (48. ábra), melyek előtt a vándorok levett süveggel állnak meg és keresztetket vetve ösztönszerűleg imádkoznak. Ha megkérdezzük őket, miért csinálják ezt, nem tudnak választ adni. De kétségtelen, hogy a népáhitat a Nap-kultusz szertartásaira vezethető

49

vissza. Ezek a kőkupok ősrégi szimbolumai a Nap-istennek a torzosi gyűjteményben csak úgy (49. ábra), mint a babilóniai emlékek sorában, (50. ábra)

Végül még valamit, amely a Nap-kultusz szolgálatában

alkalmazott táncokból a népszokások terén mutatkozik. Dél Erdélyi részek lakóinál még ma is ismeretes karácsonykor az u. nevezett "kalugyer" vagy "kaluzser" tánc. Az eredeti neve ennek a táncnak ismeretlen. Mai nevét "szláv"-nak vélik és a "kolo" = gyűrűből vagy kerék-táncból eredeztetik. (11)

A kaluzser eredetileg fegyvertánc volt, amelyben azonban a csillagok mozgását, a bolygók pályáját is jelképezték a táncforgás közben. Samothrák ünnepségek alatt, ősi időkben a papok asztronómiai istenségek jelképes öltözeteiben mutatkoztak, ami viszont egyptomi hatásra mutat átalakulása után. Táncuk u. i. a Nap- és Hold-istenségeket szimbolizálta és a táncmenetben ezért a nekik megfelelő álarcokat is viselték. A trákok sabaziai körtánc is a Nap, Hold és a bolygók mozgását igyekezett utánozni. Az arkadiai Polemo a tánc nevét "Salius"-ból vezeti le, Critolaus viszont a samothrákiai "Saon"-ból, aki Aeneas-szal a trójai "pena"-tokat Laviniumban telepítette meg, ami azt bi-

zonyitaná, hogy a tánc maga trák eredetű.

Megyéinkben ezt a táncot 12 legény járja. (12) Ez alkalommal köznapi ruhájukat ünnepi köntössel váltják fel. Himzett ingeket gyapjuszóttas, színes övvel erősítik meg derekuk körül, amelyet vállukon is átvetnek kereszt formában. Ez a viselet azonos a babilóniai papok ruháit összefogó vállkötő szalagtoldalékkal, amelyeket a hengerpecséteken és babilóniai idolocon láthatunk. Fehér posztó nadrágjuk, amely nagyon szűk, egészen csizmájukba ér, vállukra finoman rojtozott női tarka kendő van átvetve, mely főként a bal hátat és mellüket fedte. A kendő végeit az övükön erősítik meg. Tánc közben a térdszallagjaikra függesztett rézcsergők barbárul hangzó zajt vernek, míg kezükben furkósbótot viselnek. A berlini Néprajzi Múzeum igazgatója, dr. Voss Albert még azt is megjegyzi róluk, hogy a táncban nők nem vesznek részt.

Az előtáncos a wetawu" állítja körbe a 12 legényt és ő irányítja a különböző fordulatokat, melyeket a táncosok körben forogva egymás után utánoznak, régebben fuvola, ma pedig bármely nő zene kísérete mellett. A tánc hevében különböző irányokban forgatják botjaikat, azokat átugrálják, vagy ütemesen egymáshoz verdesik. A múlt század első esztendeiben a táncban egy rikító színű ruhába öltözött, mókázó bohóc is részt vett és akkoriban a tánc még egy póznára erősített kerék körül forgott, amelynek végére egy csőbör bort függesztettek és mely azé a legényé lett, kinek sikerült azt onnét lehozni. A győztes legény társaival a helyszínen sebtiben megitta a bort.

Xenophon "Anabasis"-ában leírja a a mysiaiak és trákok táncait. Ebben a leírásban a kaluzser-tánc két figuráját kétségtelenül felismerhetjük. Finály Henrik egyetemi tanár fordításában az erre vonatkozó rész így hangzik: "...Korylas, Paphlagónia akkori fejedelme követet küldött az átvonuló hellénekhez... ezeket baráti vendéglátásban részesítették és lakomát rendeztek nekik,

miközben nádbőlfont gyékényeken heverték és fapoharakból ittak. Áldomás után elénekelték a pāan-t és akkor előbb a trákok álltak fel, hogy fuvola hangja mellett fegyvertáncot járjanak, miközben nagy ügyességgel magasakat ugrottak és kardjaikkal hadonásztak. Végül az egyik táncos rajtaütött valamelyik társán s ez ügyesen mókázva esett el, mintha megölték volna, mire a paphlagóniaiak hangosan felkiáltottak. Erre a "győző" elszedte a "legyőzött" társ fegyvereit és a "sitalká"-t énekelve elvonult. Néhány trák pedig elvonszolta a legyőzöttet, mintha halott lett volna, bár semmi baja sem történt... Ezek után egy mysiai lépett elő és két pajzssal járta a táncot, majd bemutatott egy perzsa táncot is, miközben a pajzsokat összezsápdosta, térdeit behajtotta és újból fel-felállt. "A trákok magasugrásában, valamint a mysiaiak térdrehullásában és felugrásában felismerhetők a kaluzser-tánc, sőt az utóbbi nép tréfás táncosai még a 40-es években (14) szokásban lévő bohóckodással azonosíthatók. A különbség mindössze annyi, hogy fegyverforgatás helyett botokkal hadonásznak, de az árboc, a rajta lévő kerék és a körülötte forgó körtánc is hatásosan bizonyítja, hogy ez a szertartás az ősi Nap-kultuszhoz tartozik, épp úgy, mint a befejező borivás is.

Egy a Ciprus-szigetén, Idalium-ban talált bronzedényen szereplő díszítés ábrázolja is ezt a szertartást körtánc formájában. Cesnola úgy véli - téves alapon - hogy ez az edény egiptomi hatásra mutat, amennyiben ez a tudós az edényen ábrázolt egyik pap kezében lévő kultusztárgyat "sistrum"-nak tekintí, amelyet Isis-istennő tiszteletére rendezett zenés táncoknál használtak az erősebb ütemek jelzésére. Ez a jelzett edény azonban nem egiptomi, hanem babilóniai hatásokat mutat és a pap kezében nem az említett "sistrum" szerepel, hanem min-

51

den jel szerint mindkét kezében egy-egy Nap-szimbólumot tart. (51. ábra) Ezek közül a jelvények közül az egyik kétségtelenül a Nap babilóniai háromszöge, mely smyrnai érméken is látható.

Hogy az erdélyi legények ismerik-e a tánc jelentőségét, helyesebben vallási értelmét, arra a válasz határozott :nem. Mégis, az év legrövidebb napján ezt a táncot, mely a Nap-kultusszal kétségtelenül összefüggésben van, még a mai napig ropják. A kaluzser-tánc azonban az elmondottak alapján nem vonatkoztatható az u.n. római kontinuitásra, hanem a babilóniai eredet bizonyítéka.

Mivel a Kalugyer- Kaluzser szó románul szerzetes (barátot) jelent, sokan tévesen azt hiszik, hogy ez a "szerzetesek tánca". Kérdés, jártak-e az oláh ortodox barátok ilyen táncot? Nem tudom, de ha igen, akkor hipotézisem csak erősödik, hiszen a mai szerzetesek mindig megismétlik az ó-kor papjainak szertartási szokásait. Az "üvöltő dervisek" tánca is a babilóniai Nap-kultuszra vezetődik vissza, aminthogy ezzel a kultusszal áll összefüggésben a mi székely legényeink "csüddöngölője" és sok más, a kerékkel összefüggő tréfás játéka is erre mutatnak.